

8. Попович І.С. Роль соціально-психологічних очікувань у професійному становленні та розвитку особистості. Зб. наук. праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ «ПНУ імені Василя Стефаника», 2015. Вип. 20. Ч. 2. С. 213–220.

9. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. 239 с.

10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

УДК 159.9:371.134

ФЕНОМЕН УМОВНИХ ЦІННОСТЕЙ І ЇХ ГЛУБИННО-ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ

Стасько О.Г., к. психол. н.,
доцент кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Франчук О.Ю., к. психол. н.,
викладач кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У статті розкрито психологічний зміст феномена умовних цінностей, виявлено глибинно-психологічні передумови їх формування. Доведено зв'язок умовних цінностей із психологічними захистами. Окреслений вплив умовних цінностей на формування ідеалізованого «Я» особистості. Розкритий зв'язок умовних та нормативних цінностей.

Ключові слова: умовні цінності, нормативні цінності, ідеалізоване «Я», психологічні захисти, психокорекція.

Стасько Е.Г., Франчук А.Ю. ФЕНОМЕН УСЛОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ИХ ГЛУБИННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ

В статье раскрыта психологическая сущность феномена условных ценностей и выявлены глубинно-психологические предпосылки их формирования. Доказана связь условных ценностей с психологической защитой. Обозначено влияние условных ценностей на формирование идеализированного «Я» субъекта. Раскрыта взаимосвязь условных и нормативных ценностей.

Ключевые слова: условные ценности, нормативные ценности, идеализированное «Я», психологическая защита, психокоррекция.

Stasko O.H., Franchuk O.Yu. THE PHENOMENON OF CONVENTIONAL OF VALUES, ITS DEEP PSYCHOLOGICAL ESSENCE

The article is devoted to the study of psychological importance of conventional values and the revealing of their influence on formation of the idealized self-image of a person. The article contains theoretical approaches to the problem of values and their comparison with the understanding of values phenomenon in the psychodynamic approach.

The psychological content of the category of conventional values as well as behavioral aspects of their understanding has been revealed in the dissertation. The more intensive manifestation of the defensive tendency, the higher will be conventionality of values. The article identifies two types of conventional values: infantile (deep psychological) and situational. Also deep psychological conditions of conventional values formation have been revealed, their connection with psychological defenses and their influence on formation of the idealized self-image of a person has been proved.

The connection between conventional and normative values has been stated, the peculiarities of the conventional values' influence on the communicative processes have been studied.

It is substantiated the dependence of the subject's behavior on the conventionality of its values, formed under the influence of the experience. The influence of these values on the psychological characteristics of the subject is realized through the action of mechanisms of substitution, identification, compensation, etc.

It is revealed the relationship of conditional values with the expectations of the subject in confirmation the merits of the idealized "I"

The need of the subject's conventional values psychological correction as well as adequacy of the ASPT method for their diagnostics and deep correction has been proved.

Key words: conventional values, normative values, idealized self-image, psychological defenses, psychological correction.

Постановка проблеми. Сьогодні особливе місце в практичній психології займає проблема дослідження цінностей. Аналіз наукової літератури з проблеми цінностей засвідчує, що вони займають одне з ключових місць у вивченні процесів формування та розвитку особистості, істотно впливають на процес її становлення, зорієнтовують діяльність. Вони безпосередньо пов'язані з мотиваційною сферою особистості, є регульовальним фактором життєдіяльності.

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених проблемі цінностей, у науковій літературі недостатньо досліджено питання щодо їх значення у формуванні несвідомої сфери психіки. Поза увагою науковців залишаються немотивовані вчинки, ірраціональні дії, інфантильні та регресивні прояви поведінки, які детермінуються умовними цінностями. Отож, незважаючи на численні наукові пошуки, пов'язані з дослідженням цінностей, проблема умовних цінностей суб'єкта в її теоретичному, феноменологічному та практичному аспектах залишається відкритою, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

У розрізі проблеми взаємозв'язку свідомої та несвідомої сфер психіки умовні цінності вперше піддано спеціальному дослідженню академіком НАПН України Т.С. Яценко [2–4]. Умовні цінності розглядаються як такі, що співвідносяться з психологічними захистами та епіфеноменом – відступами від реальності, що структурують очікування суб'єкта на підтвердження ідеалізованого «Я» з боку інших людей.

Сьогодні практична психологія потребує методів, зорієнтованих на глибинне пізнання психіки, здатних допомогти суб'єктові рефлексувати власні умовні цінності, на яких ґрунтується когнітивний рівень захисної системи. Метод активного соціально-психологічного пізнання (далі – АСПП), розроблений академіком НАПН України Т.С. Яценко, засвідчив свою ефективність у підготовці практичних психологів. Завдяки його глибинному спрямуванню забезпечується цілісне пізнання психіки суб'єкта в єдності свідомих та несвідомих проявів, зокрема дослідження умовних цінностей, які впливають на структурування несвідомої сфери психіки та семантику спрямування активності суб'єкта у сфері спілкування.

Метою статті – дослідити феномен умовних цінностей та розкрити їх глибинно-психологічну сутність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження феномену умовних цінностей здійснювалося у контексті психодинамічної теорії, розробленої Т. С. Яценко [2-4], яка має глибинно-психологічне

спрямування та цілісний підхід до пізнання психіки суб'єкта у єдності її свідомих та несвідомих проявів. Як підтверджують дослідження, проведені у контексті психодинамічного підходу, умовні цінності формуються переважно у ранньому дитинстві в період едіпової залежності під впливом цінностей значущих людей. При цьому дитина, приймаючи цінності значущих людей, керується можливістю отримання любові та доброго ставлення до себе, ігноруючи власні інтереси та отримуючи таким шляхом заохочення для себе. Такий тип поведінки в подальшому переноситься на стосунки з оточенням, а цінності набувають характеру умовності, оскільки суб'єкт продовжує керуватися у своїй поведінці очікуванням схвалення від інших людей, не усвідомлюючи, що в них можуть бути інші цінності, які не відповідають його очікуванням. Самі ж умовні цінності приховані від суб'єкта, тому недостатньо ним усвідомлюються. Ідеалізація здійснюється шляхом створення у людини системи очікувань сприйняття себе іншими, як відповідного певному ідеалу. При цьому суб'єкт може бачити свої недоліки і навіть займатися самокритикою (нерідко це здійснюється з метою самоствердження). У разі ж констатації слабких сторін оточенням виникають негативні емоції. Такі «ідеалізовані» очікування іноді мають під собою реальну основу, але особистість людини і її прояви в поведінці досить багатогранні, а очікування ідеалізованого «Я» вимагають лише позитивного відображення оточенням.

Отже, ідеалізоване «Я» зумовлює систему очікувань (найчастіше неусвідомлюваних) стосовно власного відображення в очах інших людей. Такі очікування мають активний характер, а система «захисних» засобів спрямована на те, щоб ці очікування були задоволені. Чим більше ідеалізоване «Я» збігається з ідеальним і нормативним «Я», тим більшою мірою засоби досягнення очікувань суб'єкта на підтвердження «Я» від оточення будуть об'єктивними й про-соціально спрямованими. І навпаки, чим більше ідеалізоване «Я» буде неадекватним «Я» – реальному, тим більшою буде небезпека використання суб'єктивно значущих засобів підтвердження бажаного відображення себе в очах оточення. Тому чим слабше «Я» суб'єкта, тим більшою мірою воно каталізує формування умовних цінностей.

Таким чином, умовні цінності впливають на всі дії суб'єкта (поза його свідомістю), породжуючи ригідність та стереотипність поведінки. На умовні цінності «спирається» система психологічних захистів, яка зорі-

ентована на підтримання ідеалізованого «Я» суб'єкта. Вони є своєрідною внутрішньою виправданістю будь-якого акту поведінки, неусвідомлюваною надією носія цих цінностей отримати схвалення власного «Я» [3]. Гіпотетично можемо припустити, що будь-яка свідомо проголошена людиною цінність має своїм підґрунтям більш глибинну цінність інфантильного характеру. Усвідомити такі цінності суб'єкт може в процесі глибинно-психологічної роботи.

Таким чином, дослідження умовних цінностей потребує аналізу логіки несвідомого і таких важливих феноменів, як психологічні захисти та ідеалізоване «Я». Тому для нашого дослідження особливо вагоме значення має «Модель внутрішньої динаміки психіки», розроблена Т.С. Яценко (рис. 1) [3].

В основу моделі покладено ідею об'єктивування механізмів інтрасуперечностей та психодинаміки в межах внутрішньої цілісності психіки. «Модель внутрішньої динаміки психіки» доповнює вертикальну структуру психіки суб'єкта (за З. Фрейдом) лінійними залежностями, що дозволяє зрозуміти психіку в єдності суперечливих тенденцій та більш повно пізнати механізми формування умовних цінностей і виявити різновиди [3].

На «Моделі внутрішньої динаміки психіки» представлено дві сфери психіки, які

ми не можемо досліджувати окремо одна від одної (свідомо і несвідомо сфери). Свідомо сфера має просоціальні цілі, які людина здатна прогнозувати. Зі свідомою сферою психіки пов'язані нормативні цінності. Несвідомо сфера (передсвідомо) упорядкована й реалізує мету, неусвідомлювану суб'єктом. Свідомо й несвідомо сфери згармонізуються між собою в діаметрально протилежних напрямках (див. рис. 1, стрілки 2 і 5). Несвідомо «обізнає» з усім, що притаманне психіці суб'єкта, оскільки воно «бачить» зміст свідомого. Свідоме ж не може «бачити» зміст несвідомого, оскільки «заважають» психологічні захисти [3]. Нівелювання автоматизованості форм психологічних захистів може слугувати показником гармонізації свідомої і несвідомої сфер психіки. Чим меншою мірою у суб'єкта виражене ідеалізоване «Я», тим більше він має шанс наблизитись до ідеалу «Я». Ідеалізація пов'язана з дією психологічних захистів, які спираються на «умовні цінності». Епіфеноменом психологічних захистів є відступи від реальності, які підпорядковані генеральному механізму «від слабкості до сили» (рис. 1, стрілка 4). Захисти спираються на когнітивну інстанцію, яка синтезує як умовні, так і нормативні цінності суб'єкта. Ситуативні захисти функціонують по вертикалі, проте пов'язані

Рис. 1. Модель внутрішньої динаміки психіки (за Т. С. Яценко)

з базовими захистами, тому разом підпорядковуються вищевказаній тенденції до «сили» (рис. 1, стрілка 4). Водночас можна виокремити лінійність взаємозв'язків, що виражають базові або особистісні захисти. Вони, на відміну від ситуативних захистів, покликані забезпечити реалізацію цінностей інфантильного «Я» (рис. 1, стрілка 5). Семантичну сутність базових захистів можна встановити через виявлення логіки несвідомої сфери суб'єкта, яка є «іншою логікою», порівняно з логікою свідомого. Тому умовно можна сказати, що за логікою свідомого стоять ситуативні захисти, а за логікою несвідомого – базові захисти. Суперечність цих двох логік зумовлює слабкість «Я» суб'єкта (рис. 1, стрілка 3). У разі вираженої особистісної проблеми стрілка 3 стає суцільною, що означає домінування над стрілкою 4 (пунктир зникає, внутрішня суперечливість «Я» загострюється). Зважаючи на вищесказане, підкреслюємо, що обидва різновиди захистів інтегрують психіку в одному спрямуванні «до сили». Однак ситуативні захисти, спираючись на логіку свідомого та на реальності ситуації, підпорядковуються принципу реальності. Базові ж захисти мають довести до завершення «справи дитинства» (інфантильні цінності «Я»). Тому тут переважає «принцип задоволення». Ураховуючи взаємозв'язок цих різновидів захистів, а також те, що ситуативні захисти водночас є способом реалізації базових, то супутником спільного функціонування є відступи від реальності, що сприяє суб'єктивній зінтегрованості психіки. Відмінність між ними полягає в тому, що ситуативні захисти не мають автономії і системної організації, вони водночас слугують свідомому, його логіці та базовим захистам (логіці несвідомого) [3].

Умовність цінностей суб'єкта є вираженою настільки, наскільки розвинута захисна система «Я». За твердженням Т.С. Яценко, психологічні захисти, знижуючи рівень емоційного переживання, дають можливість людині підтримувати переконання, що вона є тим, ким хоче себе вважати, незважаючи на те, що існує багато фактів, які заперечують ці переконання [3]. При цьому окремі форми психологічних захистів (проекція, перенесення, заміщення, раціоналізація та ін.) підтримують ілюзію просоціальної спрямованості активності суб'єкта, а уявлення про власне «Я» залишається ідеалізованим, чим підкріплюється стійкість умовних цінностей.

Декларування умовних цінностей суб'єктом завжди відбувається на користь його «Я» та ідеалізованого «Я». Ідеалізація передбачає певний відступ від реальності,

якому сприяє захисна система, що «дбає» про суб'єктивну зінтегрованість психіки на основі соціально-перцептивних викривлень. Таким чином, умовні цінності визначають семантичний бік ідеалізованого «Я» суб'єкта та ілюзорно сприяють подоланню почуття меншовартості. Ідеалізоване «Я» можна розпізнати за очікуваннями суб'єкта, пов'язаними з підтвердженням гідностей власного «Я». Непідтвердження ідеалізованого «Я» суб'єкта породжує негативні емоції. Суб'єктивна інтегрованість психіки у такому разі забезпечується відступом від реальності, що породжує викривлену призму сприйняття навколишнього світу та гальмує реалізацію власних цілей і потреб, налагодження оптимальних стосунків із соціумом.

Умовні цінності пов'язані з очікуваннями суб'єкта від оточення, інтересами ідеалізованого «Я» та з нормативними цінностями, які мають просоціальний характер. Нормативні цінності (Ідеал «Я») формуються під впливом функціонування людини в соціумі, цінностей батьків, її власного досвіду. При цьому нормативні цінності можуть набувати характеристик умовних. Підтвердження цього ми вбачаємо у розходженні задекларованих людиною цінностей та логіки її поведінки (особа може декларувати одні цінності, а робити діаметрально протилежне, не усвідомлюючи цього). При цьому раціональний аспект сприйняття ситуації видається єдино правильним та об'єктивним.

Виходячи з психоаналітичного підходу до структури психічного, нами встановлено, що індивідуально неповторні умовні цінності структурують сферу спілкування між людьми. Найбільш яскраво умовні цінності проявляються в міжособистісній взаємодії, де актуалізується емоційний аспект. Як уже зазначалося вище, умовні цінності пов'язані з психологічними захистами суб'єкта, які «охороняють» його ідеалізоване «Я» у процесі спілкування, та невиправданими очікуваннями бажаної зворотної інформації, покликаної підтвердити гідності «Я». Захисти постійно узгоджують орієнтацію суб'єкта на просоціальні ідеали та цілі з орієнтацією на задоволення інфантильних бажань власного «Я». Такі суперечності у суб'єкта ілюзорно «долають» захисти шляхом соціально-перцептивних викривлень реальності, забезпечуючи суб'єктивну зінтегрованість психіки. Психологічні захисти підтримують невидимість викривлень реальності для суб'єкта, створюючи можливість збереження відчуття сили «Я» та власної гідності. При цьому психологічні захисти не лише сприяють викривленню, але й маскують цей процес від свідомості суб'єкта [1].

Неусвідомлюваність суб'єктом наявності власних викривлень зумовлює соціальну дезадаптацію та психологічну незахищеність. Специфіка індивідуально-неповторних викривлень залежить від індивідуальності конкретного суб'єкта, характеру його особистісної проблематики, внутрішніх суперечностей та способів ідеалізації «Я» [3].

Унаслідок дії системи психологічних захистів у суб'єкта виникають неусвідомлювані й невиправдані очікування щодо характеру відображення власної особистості іншими людьми. Як наслідок, можемо спостерігати очікування стосовно оточення, щоб вони не помічали тих якостей, які не узгоджуються з умовними цінностями суб'єкта. При цьому відступи від реальності не потрапляють у поле зору свідомості суб'єкта, він щиро очікує схвалення своїх вчинків. Якщо семантика зворотної інформації не відповідає очікуванням суб'єкта, то створюється небезпека порушення процесу спілкування (у зв'язку з можливістю актуалізації тенденції дискредитації іншої людини) [1].

Викривлене сприймання процесу спілкування може породжувати стан відчуження оточення, небезпеку занурення в агресивний, депресивний або апатичний стан. При цьому суб'єкт може навантажуватися негативними почуттями, не змінюючи позицію щодо власних цінностей або ж обтяжуючись певними деструкціями. Викривлення можуть посилювати тривожність, що веде до оцінки будь-яких подій як ворожих, шкідливих чи загрозливих. При цьому суб'єкт може дискредитувати чи ігнорувати інших людей заради досягнення бажаного підкріплення ідеалізованого «Я». Вплив викривлень на процес спілкування проявляється також у розвитку тенденцій до заздрощів, помсти, регресії тощо. Ускладнюється ситуація спілкування ще й тим, що захисти, які маскують викривлення реальності, є незалежними від вольової та свідомої регуляції через вираження емотивного моменту [1].

Це унеможлиблює аналіз істинних причин труднощів у спілкуванні та призводить до гіперболізації негативних якостей іншої людини, до егоїстичних прагнень ствердження гідностей власного «Я». При цьому спостерігається блокування почуття вдячності, а прояви добра з боку інших людей сприймаються як належне (у зв'язку зі значимістю «Я»). До того ж прояв добрих намірів із боку оточення може не сприйматися, відштовхуватися через небезпеку применшення гідностей власного «Я». За умов розвитку автоматизованих форм захисту людині, як правило, потенційно притаманні

недоброзичливість, підозрілість, що часто є наслідком проекції власних відчуттів.

Отже, спілкування під впливом умовних цінностей може набувати усталених форм поведінки, обтяжених психологічними захистами. Особливо значущим для суб'єкта стає спілкування, яке сприяє актуалізації його умовних цінностей. Тому часто ми можемо спостерігати прив'язаність чи любов суб'єкта до тих людей, під впливом яких це відбувалося.

Тому, на нашу думку, шлях до оптимізації ефективної взаємодії у процесі спілкування полягає в усвідомленні умовності власних цінностей та нівелюванні деструктивного впливу. Групова психокорекція за методом АСПП допомагає суб'єктові усвідомити умовність цінностей та нівелювати труднощі спілкування: позбавитися від тенденцій психологічного егоїзму та дискредитації іншої людини, що сприяє поліпшенню стосунків з оточенням. Це допомагає суб'єктові позбавитися від особистісних деструкцій, які проявляються в спілкуванні, породжуючи тим самим бар'єри в контактах з іншими людьми та ускладнюючи реалізацію власних потреб. Психокорекція сприяє розвитку здатності суб'єкта до партнерських стосунків, які передбачають рівність, гуманність, доброзичливість тощо.

Зважаючи на сказане, психокорекційний процес має бути спрямований на поглиблення пізнання суб'єктом функційних особливостей несвідомої сфери, цілісних проявів психіки в єдності свідомих та несвідомих аспектів. Це відкриває можливість послаблення деструктивних тенденцій психіки, породжених непродуктивними очікуваннями ствердження умовних цінностей, які створюють підґрунтя для ідеалізованого «Я». Групова психокорекція за методом АСПП сприяє нівелюванню умовності цінностей, які зумовлювали невиправдані відступи від реальності, підвищує соціально-перцептивну компетентність суб'єкта та його адаптованість до соціуму.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у формуванні умовних цінностей важливу роль відіграє едіпова ситуація, а також механізми ідентифікації з первинним лібідним об'єктом, механізми компенсації. Спостерігається взаємозв'язок умовних цінностей з ідеалізованим «Я» суб'єкта та психологічними захистами (базовими та ситуативними). Відповідно до різновидів психологічних захистів, виділяють два різновиди умовних цінностей, зокрема інфантильні (глибинно-психологічні) та ситуативні. Будь-яка ситуативна умовна цінність має глибинно-психологічне підґрунтя.

Дослідницькі перспективи ми вбачаємо у пошуках нових методів пізнання умовних цінностей, які спиралися б на функційні особливості несвідомого та поглибленому дослідженню взаємозв'язку умовних та інфантильних (глибинно-психологічних) цінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стасько О.Г. Психологічна значущість умовних цінностей та їх вплив на формування ідеалізованого

«Я» особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2006. 20 с.

2. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: навч. посібник. Київ: Либідь, 1996. 264 с.

3. Яценко Т.С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навч. посібник. Київ: Вища шк., 2006. 382 с.

4. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник. Київ: Вища шк., 2004. 679 с.

УДК 159.9:378.1

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ СВІДОМОСТІ У КОНТЕКСТІ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сургунд Н.А., к. психол. н.,
доцент кафедри психології та педагогіки
Хмельницький національний університет

У статті розглянуто можливість застосування принципів синергетичного підходу до проблематики механізмів когнітивного забезпечення професійної мобільності особистості за допомогою функції «когнітивно несвідомої» інформації. Когнітивний механізм взаємодії свідомого та когнітивно несвідомого визначає конструктивні можливості вибору (при наближенні до точок біфуркації синергетичної системи на траєкторіях розвитку професійних криз) та реалізації не тільки в нинішньому, але й у майбутньому на основі професійної мобільності «безкатастрофних» переходів на нові вектори професійного руху.

Ключові слова: свідомість, свідоме, несвідоме, когнітивне несвідоме, професійна мобільність, синергетична система професійного розвитку особистості.

Сургунд Н.А. КОГНИТИВНЫЕ МЕХАНИЗМЫ СОЗНАНИЯ В КОНТЕКСТЕ СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ ЛИЧНОСТИ

В статье рассматривается возможность применения принципов синергетического подхода к проблематике механизмов когнитивного обеспечения профессиональной мобильности личности с помощью функции «когнитивно бессознательной» информации. Когнитивный механизм взаимодействия сознательного и когнитивно бессознательного определяет конструктивные возможности выбора (при приближении к точкам бифуркации синергетической системы на траекториях развития профессиональных кризисов) и реализации не только в нынешнем, но и в будущем на основе профессиональной мобильности «безкатастрофных» переходов на новые векторы профессионального движения.

Ключевые слова: сознание, сознательное, бессознательное, когнитивно бессознательное, профессиональная мобильность, синергетическая система профессионального развития личности.

Surhund N.A. COGNITIVE MECHANISMS OF CONSCIOUSNESS IN THE CONTEXT OF SYNERGISTIC APPROACH TO THE PROBLEM OF OCCUPATIONAL MOBILITY OF THE PERSONALITY

Occupational mobility in its essence provides choice and transitions in the conditions of development of a professional crisis and to the development of new algorithms of professional action based on individual creative actualization basis of previous experience. This experience is a combination of previously learned information (cognitively processed and stored in memory areas as conscious and unconscious) personality of a specialist.

Applying the principles of synergetic approach to the problems of the mechanisms of cognitive providing occupational mobility using the “cognitive unconscious” information can justify the need for development in the minds of the future specialist actually “negative” (those that do not meet the expected present) but potentially positive values options activity in the professional field. Cognitive unconscious information is one that is “negatively” chosen, that is, rejected by the consciousness in the conscious zone, but in the zone of the unconscious it is conscious and preserved without the possibility of access to it.

The presence of such unknowing at the present moment of information, but potentially constructive in the long run and preserved in the zone of the unconscious (in the subconscious), in the context of the synergetic approach is considered by us as an attractor (the region of self-organization) of the synergetic dynamics of